

УДК 355.24/355.3

Г. А. Саковський,

кандидат військових наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України,

С. В. Годзь,

кандидат військових наук, старший науковий співробітник Центрального науково-дослідного інституту Збройних Сил України

Аналіз розподілу збройних сил деяких країн на війська мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню

У статті викладені результати аналізу розподілу збройних сил деяких країн на війська (сили) мирного часу й ті, що будуть відмобілізовуватися.

Ключові слова: збройні сили, мобілізаційна готовність, боєздатність.

© Г. А. Саковський, С. В. Годзь, 2016

Постановка проблеми в загальному вигляді. Збройні Сили (ЗС) України повинні перебувати у стані готовності ефективно реагувати на весь спектр викликів і загроз безпеці нашої держави. З огляду на це до ЗС висуваються певні вимоги, однією з яких є необхідність утримання визначеного складу військ (сил) у готовності до негайного реагування на загрози безпеці України у воєнній сфері, а решти з'єднань (частин) видів ЗС, родів військ (сил) – у готовності до відмобілізування та виконання визначеного обсягу завдань з оборони держави в особливий період.

Проте досвід розбудови сектора безпеки та оборони нашої держави, зокрема ЗС України, вкотре підтверджує наявність *протиріччя*, сутність якого полягає в тому, що з одного боку, збільшення кількості розгорнутих з'єднань (частин) у мирний час передбачає зростання обсягу витрат на їх утримання, але при цьому скорочується час на їх приведення в повну бойову готовність; з другого – збільшення кількості з'єднань (частин), які потребують переведення на організацію і штати воєнного часу (відмобілізування) в особливий період, передбачає скорочення обсягу витрат на їх утримання в мирний час, але при цьому збільшується час на їх приведення в повну бойову готовність.

Розв'язання цього протиріччя вимагає пошуку компромісного рішення, тобто знаходження потрібного балансу між кількістю з'єднань (частин), які доцільно утримувати розгорнутими в мирний час, та кількістю з'єднань (частин), які підлягають відмобілізуванню в особливий період.

Важливе значення для вироблення обґрунтованого підходу до раціонального розподілу ЗС України на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню в особливий період (в умовах війни), має набутий вітчизняний та зарубіжний досвід.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема розподілу ЗС на військові формування, які повинні утримуватися розгорнутими в мирний час, та військові формування, що в умовах війни або загрози її розв'язання потребують відмобілізування, завжди була невід'ємною складовою процесу будівництва і розвитку ЗС будь-якої держави. Досить актуальною ця проблема є і для ЗС нашої держави.

Висновки з аналізу існуючих методичних підходів до обґрунтування раціонального розподілу ЗС України на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню в особливий період, дають підстави стверджувати, що протягом усього періоду існування ЗС України ця проблема розв'язувалася переважно емпіричним методом, з використанням попереднього досвіду розбудови, розвитку й застосування як ЗС Радянського Союзу, так і ЗС інших держав. Так, у методиках [1–4] використовуються лише окремі показники, зокрема терміни переведення військ (сил) на організацію та штати воєнного часу, збільшення бойового потенціалу з'єднань (частин)

за рахунок їх відмобілізування тощо. Проте ці методики не враховують або враховують лише частково такі важливі показники, як *ресурсні та часові обмеження* на утримання, підготовку та застосування військ (сил), що не дає змоги системно відстежити певні закономірності, які виникають унаслідок впливу на процес розвитку ЗС України явищ (факторів) випадкового характеру. Ці методики також не дають можливості здійснити чітке обґрунтування обсягу завдань, який слід виконати для повного і своєчасного забезпечення військ (сил) мобілізаційними ресурсами, та потрібної для цього кількості органів управління (військових комісаріатів). Отже, похибки, які виникають унаслідок застосування існуючих методик розподілу ЗС на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню в особливий період, можуть бути досить значними. Це, у свою чергу, може призвести до невиправданої витрати ресурсів.

Таким чином, проведений аналіз дає підстави стверджувати, що на сьогодні відсутнє переконливе обґрунтування розподілу ЗС України на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню, передусім у зв'язку з *відсутністю методології подібного розподілу*, яка враховувала б такі важливі фактори, як потребу у своєчасному розгортанні військ (сил) в умовах воєнного часу та нестачу ресурсів для проведення відповідних заходів.

Метою цієї статті є всебічне врахування в інтересах забезпечення готовності ЗС України до виконання завдань з оборони держави досвіду, набутого деякими країнами, з питань розподілу ЗС на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню. Вважається також, що врахування як вітчизняного, так і зарубіжного досвіду дасть змогу виважніше підійти до розробки методичного апарату обґрунтування кількості з'єднань (частин) ЗС України, які доцільно утримувати розгорнутими в мирний час, та з'єднань (частин), що потребують відмобілізування (переведення на організацію та штати воєнного часу) в особливий період.

Виклад основного матеріалу. У суміжних з Україною країнах – членах НАТО, крім загальних для всіх учасників Північноатлантичного союзу підходів до системи мобілізації та підтримання бойової та мобілізаційної готовності, діє власна система мобілізації, пристосована до оперативних потреб національних ЗС та економічних можливостей кожної країни. Так, країни Східної та Південно-Східної Європи – Польща, Словаччина, Угорщина, Болгарія та Румунія [5, 6] – зі вступом до НАТО практично повністю ліквідували чинну на той момент систему мобілізації. Як і більшість країн – членів НАТО, вони розглядають питання забезпечення національних інтересів у рамках функціонування системи колективної безпеки й зосереджують основні зусилля діяльності національних ЗС на виконанні союзницьких зобов'язань. У цих країнах триває процес реформування та модернізації їхніх національних ЗС, результатом якого є розформування частин (підрозділів) скороченого складу та

кадру. Одночасно формуються частини (підрозділи) з високим рівнем навченості, укомплектовані особовим складом, озброєнням та військовою технікою (ОВТ) на рівні 90–100%. Приведення національних ЗС до стандартів НАТО зумовило зміни в поглядах на формування та підготовку мобілізаційних резервів. Майже вдвічі скорочено запаси матеріальних засобів і техніки, а також чисельність мобілізаційних людських резервів. Проведені заходи дали можливість перегрупувати військові запаси матеріальних засобів і техніки, а також скоротити фінансові витрати національної економіки на потреби оборонних відомств.

З виникненням кризової ситуації та необхідності відбиття збройного нападу противника воєнний конфлікт планується локалізувати силами й засобами з'єднань і частин постійної (високої) готовності національних ЗС на початковій стадії його виникнення з одночасним забезпеченням прийому визначеного складу військ об'єднаних збройних сил (ОЗС) НАТО на власній території. Із цією метою з'єднання, частини та підрозділи бойового комплекту національних ЗС у мирний час утримуються практично у штатах воєнного часу або максимально наближених до них. Мінімальні терміни готовності визначені лише для частин і підрозділів Сил спеціальних операцій і тих, які передбачені для дій у складі Сил негайного реагування НАТО.

Для ЗС країн – членів НАТО існує система загальноприйнятих стандартів. Так, у мирний час укомплектованість частин (підрозділів) постійної (високої) готовності національних ЗС країн – членів НАТО становить до 90–100% від штатів воєнного часу. Основне завдання цих частин (підрозділів) – локалізація збройного конфлікту на початковій стадії його виникнення. За середніми показниками терміни готовності для з'єднань (частин) постійної (високої) готовності, за потреби їх застосування в умовах кризової ситуації, становлять 5–15 діб, а головних сил оборони (сил посилення та поповнення) – від 90 до 120 діб.

Згідно з Директивою 55-3 Воєнного комітету НАТО, для ОЗС НАТО передбачені сім категорій бойової готовності частин (підрозділів):

перша – готовність до 10 діб – стосується частин (підрозділів), укомплектованих особовим складом та ОВТ не менше ніж на 90%, повністю розгорнутих і діючих у складі сил негайного реагування НАТО, ланка – до бригади;

друга – готовність до 15–20 діб – стосується частин (підрозділів), укомплектованих особовим складом та ОВТ не менше ніж на 80%, розгорнутих і діючих у складі сил швидкого реагування та європейських сил НАТО, ланка: бригада – дивізія;

третья – готовність до 30 діб – стосується частин (підрозділів), укомплектованих особовим складом та ОВТ не менше ніж на 70%, які входять лише до складу головних сил НАТО;

четверта – готовність до двох місяців – стосується частин (підрозділів), укомплектованих особовим складом і технікою до 60%, які потребують проведення часткової мобілізації особового складу й техніки, проведення додаткового навчання (злагодження) особового складу;

п'ята – готовність до трьох місяців;

шоста – готовність до шести місяців;

сьома – готовність до дванадцяти місяців.

У рамках виконання союзницьких зобов'язань кожна країна – член НАТО надає в розпорядження ОЗС НАТО визначені сили та засоби національних ЗС. При цьому, відповідно до керівних документів НАТО, мобілізаційну підготовку і підтримання бойової та мобілізаційної готовності власних ЗС кожна країна організовує самостійно. Союзні зобов'язання стосуються лише термінів закінчення мобілізації та досягнення повної бойової готовності, зокрема укомплектування, підготовки, належного технічного рівня ОВТ, можливостей з управління та взаємодії військ (сил), визначених і сертифікованих для дій у складі ОЗС НАТО.

Отже, у країнах НАТО існують два підходи до забезпечення готовності ЗС виконувати завдання за призначенням – *національний і в рамках союзницьких зобов'язань*.

Слід зазначити, що *система мобілізації* країн – членів НАТО, зокрема Східної та Південно-Східної Європи, визначається як упорядкований внутрішній порядок елементів, чинників, а також засад і норм, що регулюють їх функціонування в мирний час, у кризовий період та під час бойових дій.

Загалом система мобілізації цих країн поділяється на три основні етапи функціонування, кожному з яких відповідає певна складова. Відповідно до етапів (складових) визначаються основні завдання з підготовки та проведення мобілізаційного розгортання військ (сил) (*табл. 1*).

Особливості функціонування системи мобілізації країн – членів НАТО можна відстежити на прикладі ЗС Румунії [6].

Так, після вступу у 2004 р. до НАТО Румунія поступово реформувала систему мобілізаційної готовності національних ЗС відповідно до стандартів НАТО. За функціональним призначенням ЗС Румунії були поділені на Сили розгортання, Сили посилення та поповнення.

Сили розгортання (СР) призначені для виконання завдань відповідно до міжнародних зобов'язань Румунії в галузі безпеки та оборони, їх укомплектованість особовим складом у мирний час визначена на рівні 90% від штатів воєнного часу, оснащеність ОВТ – 100%. СР охоплюють: бойові підрозділи, підрозділи бойового забезпечення та підрозділи логістики. Передбачається, що з метою досягнення високого рівня боеготовності СР матимуть модульну структуру й сучасний рівень оснащеності ОВТ, що дасть змогу оперативно застосовувати їх на будь-якому театрі воєнних дій.

Сили посилення та поповнення (СПП) призначені для доукомплектування та підтримки СР під час виконання ними завдань. Завдання СПП – забезпечення оборони

Таблиця 1

Основні етапи та складові функціонування системи мобілізації країн – членів НАТО і завдання, які вирішуються

Основні етапи функціонування системи мобілізації країн – членів НАТО		
Мирний час	Криза	З початком воєнного конфлікту до завершення бойових дій
Складові функціонування системи мобілізації країн – членів НАТО		
Підготовка ЗС до мобілізаційного розгортання, а національного господарства – до його всебічного забезпечення	Інтенсифікація мобілізаційної підготовки, готовність до мобілізаційного розгортання ЗС або визначеного складу військ (сил)	Продовження мобілізаційного розгортання ЗС (визначеного складу військ (сил)) на всій території країни (в окремих її регіонах)
Завдання, які вирішуються		
Організація (прийняття рішення, планування, визначення основних питань взаємодії, управління та всебічного забезпечення) мобілізаційного розгортання військ (сил); координація заходів, контроль і надання допомоги військами (силами) у підготовці до мобілізаційного розгортання	Систематичний аналіз загроз безпеці держави; уточнення мобілізаційних документів (планів); приведення визначеного складу військ (сил) у вищій ступені бойової готовності; організація та підтримання управління, взаємодії та всебічного забезпечення мобілізаційного розгортання військ (сил); мобілізаційне розгортання військ (сил), їх безпосередня підготовка до виконання завдань за призначенням	Розвиток (відновлення) системи управління ЗС; продовження виконання заходів мобілізаційного та оперативного розгортання військ (сил); підготовка резервів; поповнення втрат військових формувань в особовому складі, ОВТ і матеріально-технічних засобів. Підготовка до демобілізації та переходу ЗС на стан мирного часу

Примітка. Види мобілізації: часткова (селекційна, вибіркова або поетапна) – проводиться з метою стратегічного прикриття національної території в разі загрози збройного вторгнення військ (сил) противника; загальна – проводиться з метою організації стратегічної оборони національної території в разі загрози збройної агресії військ (сил) противника. Способи проведення мобілізації залежатимуть від особливостей розвитку кризової ситуації та підстав для оперативно-стратегічного застосування військ (сил).

національної території, а також доукомплектування й заміна з'єднань і частин, які втратили боездатність (насамперед визначених для дій у складі ОЗС НАТО). До складу СПП належать органи управління, бойові підрозділи, підрозділи бойового забезпечення, логістики, військово-навчальні заклади та центри підготовки військ (сил), котрі не входять до складу СР. У мирний час рівень укомплектованості СПП особовим складом визначений на рівні 40–70%, ОВТ – 80%.

На початок 2016 року *мобілізаційний ресурс* ЗС Румунії становив близько 650 тис. осіб, при цьому

підготовлений резерв для доукомплектування ЗС Румунії – близько 470 тис. осіб (зокрема наземні сили (НС) – до 400 тис., повітряні сили (ПС) – до 40 тис., морські сили (МС) – до 30 тис. осіб); резерв для формування нових з'єднань (частин) – до 180 тис. осіб (зокрема НС – до 160 тис., ПС – до 15 тис., МС – до 5 тис. осіб).

Порядок мобілізаційного розгортання ЗС Румунії визначається відповідними мобілізаційними планами. У ЗС Румунії встановлені єдині для країн – членів НАТО терміни готовності: для СР – від 2 до 90 діб, для СПП – до 180 діб. Однак під час мобілізаційного розгортання для виконання завдань за призначенням поза рамками системи колективної безпеки (НАТО) терміни готовності з'єднань (частин) ЗС Румунії становлять від 5 до 45 діб.

Система мобілізаційного (людського) резерву ЗС Румунії враховує такі основні компоненти: *операційний резерв*, який складається з резерву, що охоплює громадян Румунії, котрі звільнилися з військової служби протягом останніх п'ять років, але за віком і станом здоров'я придатні виконувати обов'язки військової служби в кризовий період; *добровільного резерву* (введений з 2010 р.) – складається з громадян Румунії, які не перебували на військовій службі, але підписали контракт із Міністерством національної оборони Румунії про їх призов на військову службу; *загального резерву*, що складається з громадян Румунії віком від 20 до 35 років, які не входять до операційного резерву і можуть бути призвані до лав ЗС у кризовий період або під час оголошення війни. *Основу мобілізаційної готовності ЗС Румунії визначає операційний резерв*. Відповідно, вся система мобілізаційної підготовки зосереджена саме на цій категорії громадян Румунії.

Матеріальні ресурси (у тому числі техніка), необхідні для потреб оборони, забезпечуються державними установами, а також суб'єктами економічної діяльності на основі державних замовлень. Ці замовлення готуються установами, які керують фондами державного бюджету на час війни відповідно до положень Плану мобілізації національної економіки для потреб оборони. Румунське законодавство передбачає створення стратегічних внутрішніх резервів, які створюються кожною установою, згідно зі спеціальними нормативними актами та визначеними нормами забезпечення ОВТ на час війни.

Як і в ЗС Румунії, у ЗС Туреччини [6] система бойової та мобілізаційної готовності також організована і функціонує з урахуванням як національних планів, так і планів блоку НАТО. Загальне планування й керівництво системою бойової та мобілізаційної готовності здійснюється генеральним штабом (ГШ) ЗС Туреччини, а безпосереднє – командуваннями видів ЗС Туреччини.

У ЗС Туреччини запроваджені *три ступені (сигнали) бойової готовності*:

сигнал 1 – «Військові заходи проти потенційних загроз» – приводити з'єднання (частини) в зазначений ступінь бойової готовності має право начальник ГШ;

сигнал 2 – «Мобілізаційні заходи» – приводити з'єднання (частини) в зазначений ступінь бойової готовності має право начальник ГШ на підставі прийнятого радою міністрів країни відповідного рішення;

сигнал 3 – «Заходи проти зовнішньої агресії». Повноваження на приведення ЗС Туреччини у зазначений ступінь бойової готовності надається начальнику ГШ Туреччини на підставі прийнятих парламентом і радою міністрів Туреччини відповідних рішень. Сигнал оголошується в разі загострення обстановки, коли військовий конфлікт неминучий.

Приведення ЗС Туреччини у вищі ступені бойової готовності здійснюється з урахуванням строків готовності з'єднань і частин до виконання завдань за призначенням (відповідно до Директиви 55-3 Воєнного комітету НАТО).

Мобілізаційне розгортання ЗС Туреччини передбачає десять національних категорій готовності частин (підрозділів) до виконання завдань за призначенням (табл. 2).

Таблиця 2

**Категорії готовності частин (підрозділів)
ЗС Туреччини до виконання завдань
за призначенням**

Позначення категорії	Укомплектованість особовим складом	Укомплектованість ОВТ	Термін приведення в повну готовність
K-1	100%	100%	до 2 діб
K-2	85–100%	100%	3–5 діб
K-2P	65–85%	100%	3–5 діб
K-3PT	менше 65%	100%	6–10 діб
K-4PT	організаційне ядро	90–100%	6–10 діб
K-4PMT	організаційне ядро	70–90%	11–20 діб
K-5PMMT	0	менше 70%	21–30 діб
K-6PMMT	0	менше 10%	31–60 діб
K-7PMMT	0	менше 10%	61–90 діб
K-8PMMT	0	менше 10%	91–180 діб
K-9PMMT	0	менше 10%	181–365 діб
K-10PMMT	0	менше 10%	Понад 365 діб

Примітка. Літерні позначення: «P» – частини (підрозділи), укомплектованість особовим складом яких становить менше 80%; «M» – частини (підрозділи), укомплектованість ОВТ яких становить менше 90%, «MM» – частини (підрозділи), укомплектованість ОВТ яких становить менше 70%; «T» – частини, особовий склад яких потребує додаткового навчання (підготовки). Строк готовності обчислюється від часу надходження наказу до частини до готовності цієї частини здійснити вихід з пункту постійної дислокації.

Зазначені часові показники охоплюють час, потрібний на приведення частини (з'єднання) у найвищий ступінь бойової готовності, всебічну підготовку до виконання бойових завдань, перегрупування до пункту посадки на транспорт (порти, аеродроми), посадку і готовність до руху. Ці часові показники є загальними і стосуються всіх країн НАТО.

Так, *категорія 1 (К-1)* стосується частин постійної готовності, укомплектованих на 100% підготовленим особовим складом та на 100% – ОВТ. Ця категорія охоплює прикордонні частини, частини прикриття, частини протиповітряної оборони, наступальні авіаційні частини, а також визначені частини сухопутних військ (СВ), військово-повітряних сил (ВПС) та військово-морських сил (ВМС) швидкого реагування. *Категорія 2 (К-2)* стосується частин, укомплектованих особовим складом на 85%, ОВТ – на 100%; рівень підготовки особового складу цих частин додаткового навчання не потребує. *Категорія 2Р (К-2Р)* стосується частин, укомплектованих особовим складом на 65%, ОВТ – на 100%, рівень підготовки особового складу цих частин додаткового навчання не потребує. *Категорія 3Р (К-3РТ)* стосується частин, укомплектованих особовим складом на 65%, ОВТ – на 100%, рівень підготовки особового складу цих частин потребує додаткового навчання (злагодження). *Категорія 4РТ (К-4РТ)* стосується частин, організаційне ядро яких укомплектоване особовим складом на 100%, укомплектованість ОВТ частин – на 100%, рівень підготовки особового складу цих частин потребує додаткового навчання (злагодження). *Категорія 4РМТ (К-4РМТ)* стосується частин, організаційне ядро яких укомплектоване особовим складом на 100%, укомплектованість ОВТ частини – на 90%, особовий склад цих частин потребує підготовки. *Категорія 5РММТ (К-5РММТ)* стосується частин, які потребують відмобілізування особового складу, укомплектованість ОВТ становить до 70%, особовий склад потребує підготовки. *Категорії 6, 7, 8, 9, 10 РММТ (К-6, 7, 8, 9, 10 РММТ)* стосуються частин, які створюються згідно з наказом на мобілізацію (потребують відмобілізування особового складу, а ОВТ в основному не укомплектовані), підготовка особового складу цих частин передбачає повний цикл навчання (злагодження).

Слід зазначити, що мобілізація техніки та майна є складовою мобілізації тилу ЗС Туреччини та передбачає: встановлення потреб у техніці та майні; встановлення внутрішніх джерел постачання; визначення потреб ЗС Туреччини в мирний час, під час мобілізації та під час війни; діяльність щодо планування часу й місць передачі транспортних засобів, майна, а також створення запасу.

Потреби ЗС Туреччини в техніці та майні під час проведення мобілізації покриваються насамперед за рахунок внутрішніх джерел держави, підпорядкованих уряду.

Загальне керівництво комплектуванням ЗС здійснює ГШ через мобілізаційне управління, яке керує діяльністю нижчих мобілізаційних органів та відповідає за розподіл призовників за видами ЗС та родами військ. Згідно

із законодавством, служба в ЗС є обов'язковою для всіх громадян Туреччини чоловічої статі віком від 20 до 46 років, які за станом здоров'я придатні для військової служби. Основою комплектування ЗС залишається загальний військовий обов'язок. Комплектування ЗС рядовим складом здійснюється переважно за екстериторіальним принципом. Облік резервістів та призов їх до лав ЗС у разі мобілізації здійснюється за територіальним принципом. Джерелом резервістів є особовий склад запасу, який перебуває на військовому обліку (хто був звільнений після закінчення проходження військової служби або з інших причин). Загальний мобілізаційний резерв ЗС Туреччини становить до 1 млн осіб (СВ – понад 800 тис. осіб, ВПС – понад 70 тис. осіб, ВМС – понад 74 тис. осіб). Чисельність підготовленого резерву першої черги (так званий «спеціальний резерв») становить близько 379 тис. осіб (СВ – 258,7 тис. осіб, ВПС – 65 тис. осіб, ВМС – 55 тис. осіб).

Таким чином, у суміжних з Україною країнах – членах НАТО діють загальні для всіх учасників Північноатлантичного союзу підходи до організації мобілізації, підтримання мобілізаційної готовності та проведення мобілізаційної підготовки. Водночас в інтересах застосування ЗС поза рамками системи колективної безпеки в цих країнах діють власні (національні) системи мобілізації, які передбачають розподіл з'єднань, частин, підрозділів за відповідними категоріями готовності до виконання завдань за призначенням. Ці системи мобілізації пристосовані до оперативних потреб національних ЗС та всебічно враховують воєнно-економічні (ресурсні) можливості кожної держави.

Висновки

Із проведеного аналізу випливає, що існуюча система мобілізаційної готовності ЗС країн – членів НАТО за своєю сутністю та змістом загалом збігається із системою мобілізаційної готовності ЗС України та існуючим порядком їх розподілу на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню. Водночас система мобілізаційного розгортання ЗС країн Північноатлантичного альянсу також охоплює досить широкий спектр завдань, які на них покладаються в рамках колективної безпеки. Важливо й те, що існуючий порядок розподілу ЗС цих країн на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню, спирається на реальні воєнно-економічні (ресурсні) можливості кожної держави. Це дає змогу об'єктивно визначити саме той обсяг завдань, який ЗС тієї чи іншої країни – члена НАТО спроможні виконати як у рамках колективної, так і в рамках національної безпеки.

Зарубіжний досвід розподілу ЗС на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню, також підтверджує необхідність урахування всього комплексу зовнішніх і внутрішніх факторів, які впливають на рівень боєздатності військ (сил). Зокрема, стосовно ЗС України всебічного врахування потребують такі

фактори, як ресурсні й часові обмеження на приведення військових формувань у готовність до виконання завдань за призначенням [7].

Поряд із цим, обґрунтування розподілу ЗС України на війська (сили) мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню в особливий період, повинно спиратися на більш прийнятний, порівняно з існуючим, методичний апарат. У зв'язку із цим, у [8; 9] були викладені основні аспекти методичного апарату обґрунтування розподілу ЗС України на війська мирного часу й ті, що підлягають відмобілізуванню. Вважається, що в умовах зростання вимог до рівня боєздатності ЗС України і водночас ураховуючи обмежені воєнно-економічні можливості нашої держави щодо їх виконання, запропонований методичний апарат дасть змогу знайти потрібний баланс між кількістю з'єднань (частин), які доцільно утримувати розгорнутими в мирний час, та кількістю з'єднань (частин), котрі потребують відмобілізування (переведення на організацію та штати воєнного часу) в особливий період, що є однією з умов успішного виконання ЗС України конституційних завдань з оборони держави.

Перелік літератури

1. *Сморчков А. Б.* Пути повышения боевой готовности зенитных ракетных соединений и частей общевойсковой (танковой) армии в мирное время и при переводе войск на военное положение : дис. ... канд. воен. наук : 20.01.04 «Тактика войсковой ПВО» / Сморчков Анатолий Борисович. – К. : Воен. акад. войск. ПВО им. маршала Совет. Союза Василевского, 1983. – 227 с.
2. *Півненко О. В.* Розробка і обґрунтування рекомендацій з підвищення мобілізаційної готовності механізованої дивізії

скороченого складу : дис. ... канд. військ. наук : 20.01.04 «Тактика» / О. В. Півненко. – К. : Академія ЗС України, 1997. – 259 с.

3. *Горда М. Я.* Математична модель оптимізації підготовки мобілізаційних ресурсів запасу / М. Я. Горда, Ю. В. Жернаков // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. – К., 2004. – № 1 (26). – С. 129–135.

4. *Шелест Є. Ф.* Методика оцінки мобілізаційної готовності з'єднань і частин скороченого складу / Є. Ф. Шелест, С. М. Гуцол // Труды академії / НАОУ. – К., 2005. – № 57. – С. 36–39.

5. Збройні сили провідних країн Західної Європи, країн Балтії та європейська система безпеки : інформ.-аналіт. матеріал. – К. : ЦНДІ ЗС України, 2016. – 251 с.

6. Збройні сили Російської Федерації, Румунії, Туреччини, Угорщини та Республіки Молдова : інформ.-аналіт. матеріал. – К. : ЦНДІ ЗС України, 2016. – 184 с.

7. *Саковський Г. А.* Аналіз основних факторів впливу на боєздатність Збройних Сил України та їх розподіл на війська мирного часу та ті, що будуть відмобілізуватися / Г. А. Саковський, С. В. Годзь // Зб. наук. пр. ЦНДІ ЗС України. – К., 2016. – № 1 (75). – С. 182–192.

8. *Романченко І. С.* Методологічні аспекти обґрунтування розподілу Збройних Сил України на війська мирного часу та ті, що будуть відмобілізуватися / І. С. Романченко, В. О. Шуєнкін, Г. А. Саковський // Труды університету : зб. наук. пр. НУО України імені Івана Черняхівського. – К., 2016. – № 2 (68). – С. 279–297.

9. *Саковський Г. А.* Основні аспекти методичного апарату обґрунтування розподілу Збройних Сил України на війська мирного часу та ті, що будуть відмобілізуватися / Г. А. Саковський // Зб. наук. пр. Харківського університету Повітряних Сил імені Івана Кожедуба – Х., 2016. – № 2 (48). – С. 171–181.